

Wymagania na poszczególne oceny do programu nauczania „Zrozumieć przeszłość” historii dla klasy 1 liceum ogólnokształcącego i technikum

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Zrozumieć przeszłość	<ul style="list-style-type: none"> Cele badania i nauczania historii Znaczenie historii Klasyfikacja źródeł historycznych Epoki - podział i prosta charakterystyka Nauki pomocnicze historii 	- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>historia, prehistoria, nauki pomocnicze historii</i>	- rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych - klasyfikuje źródła historyczne - wymienia w kolejności chronologicznej epoki historyczne	- opisuje rodzaje źródeł historycznych - wyjaśnia zasady krytycznej analizy i interpretacji różnych rodzajów źródeł historycznych	- wskazuje i wyjaśnia ramy chronologiczne poszczególnych epok historycznych	- wyjaśnia zasady pracy z materiałami źródłowymi - analizuje różne oceny historiografii, dotyczące dziejów ojczystych i powszechnych
Rozdział I. Pierwsze cywilizacje						
1. Początki historii człowieka	<ul style="list-style-type: none"> Zarys antropogenezy Chronologia pradziejów Człowiek w paleolicie Rewolucja neolityczna 	- prawidłowo stosuje pojęcia <i>prehistoria</i> - wymienia w kolejności epoki prehistorii (epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza) - wskazuje na mapie rejon pojawienia się <i>Homo sapiens</i>	- prawidłowo wyjaśnia pojęcia: <i>paleolit, neolit, antropogeneza, rewolucja neolityczna</i> - przedstawia na mapie przebieg migracji <i>Homo sapiens</i>	- wymienia w porządku chronologicznym etapy ewolucji człowieka - wyjaśnia znaczenie rewolucji neolitycznej	- przedstawia ideę ewolucji Karola Darwina - opisuje etapy ewolucji człowieka - wyjaśnia cechy sztuki paleolitu i neolitu	- w szerokim aspekcie przedstawia i wyjaśnia dokonania naukowe Karola Darwina
2. Narodziny cywilizacji	<ul style="list-style-type: none"> Znaczenie wielkich rzek dla rozwoju cywilizacji i powstania pierwszych państw Ustrój państw-miast sumeryjskich Znaczenie wynaleźenia pisma Osiągnięcia 	- wskazuje na mapie rejon wielkich rzek (Tygrys, Eufrat) - wyjaśnia rolę wielkich rzek dla rozwoju gospodarki - rozpoznaje pismo klinowe	- wskazuje na mapie obszar Sumeru - wymienia najważniejsze wynalazki cywilizacji sumeryjskiej - wyjaśnia cechy ustrojowe sumeryjskich państw	- opisuje warunki naturalne Mezopotamii - wyjaśnia okoliczności powstania i rolę pisma - wyjaśnia rolę Sargona Wielkiego - wymienia	- opisuje okoliczności powstania i cechy najstarszych miast - opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii	- w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny powstania pierwszych państw w rejonie Mezopotamii - porównuje osiągnięcia cywilizacyjne

	<p>Sumerów</p> <ul style="list-style-type: none"> • Współczesne dziedzictwo kultur Sumeru i innych najdawniejszych kultur Mezopotamii 			<p>najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Sumerów</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia cechy religii Sumerów 		<p>ludów Mezopotamii</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu
3. Babilonia i Asyria	<ul style="list-style-type: none"> • Ukształtowanie się pierwszych imperiów • Najważniejsze kultury: Babilonia i Asyria • Wierzenia ludów Mezopotamii • Kodeks Hammurabiego jako jeden z najstarszych zabytków prawodawstwa • Nauka, sztuka i wierzenia starożytnej Mezopotamii 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie obszar Babilonu i Asyrii 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia cechy ustrojowe mezopotamskich państw - rozpoznaje dzieła sztuki mezopotamskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy opisuje zmiany granic starożytnych imperiów - opisuje ustrój polityczny oraz struktury społeczne Babilonu i Asyrii - wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii - wyjaśnia cechy religii Babilonu i Asyrii - wyjaśnia rolę Hammurabiego - wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii - wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Nabuchodonozora II, Asurbanipala - wyjaśnia specyfikę armii asyryjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny postania imperiów w rejonie Mezopotamii - porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii - wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu
4. Państwo faraonów	<ul style="list-style-type: none"> • Dzieje polityczne z podstawową periodyzacją dziejów Egiptu • Ustrój polityczny państwa faraonów • Struktura społeczeństwa starożytnego Egiptu • Współczesne 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie Egipt i Nil - wyjaśnia rolę Nilu dla gospodarki egipskiej - rozpoznaje pismo hieroglificzne - rozpoznaje piramidy egipskie i wyjaśnia ich rolę 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje warunki naturalne Egiptu - opisuje główne cechy ustroju politycznego starożytnego Egiptu - rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej - wyjaśnia okoliczności 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy opisuje zmiany granic Egiptu - opisuje główne cechy ustroju społecznego starożytnego Egiptu - wymienia i opisuje 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie przedstawia rolę czynników geograficznych dla dziejów starożytnego Egiptu - wymienia w porządku 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa egipskiego - porównuje osiągnięcia

	dziedzictwo cywilizacji Egiptu		powstania piramid	najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej	chronologicznym główne etapy dziejów starożytnego Egiptu - wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Narmera, Ramzesa II	cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu - wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu
5. Kultura starożytnego Egiptu	<ul style="list-style-type: none"> • Politeistyczne wierzenia Egipcjan • Osiągnięcia cywilizacji Egiptu • Sztuka starożytnego Egiptu • Badania cywilizacji egipskiej • Współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje pismo hieroglificzne - rozpoznaje świątynie egipskie i wyjaśnia ich rolę 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia główne cechy religii egipskiej - rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej - wymienia głównych bogów egipskich i opisuje mitologię egipską 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie przedstawia rolę religii dla dziejów starożytnego Egiptu - wyjaśnia rolę Echnatona 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu - wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu - wyjaśnia okoliczności odczytania hieroglifów egipskich
6. Inne cywilizacje Bliskiego Wschodu	<ul style="list-style-type: none"> • Cywilizacje Bliskiego Wschodu: Izrael, Fenicja, Persja i Hetyci • Monoteizm religii żydowskiej i jego znaczenie • Kolonizacja fenicka i znaczenie handlu w starożytności • Ewolucja pisma - 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie rejon Izraela (z Jerozolimą), Fenicji, Persji - wymienia główne założenia monoteizmu - rozpoznaje pismo fenickie 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia główne założenia religii żydowskiej - wskazuje na mapie rejony kolonizacji fenickiej - wymienia główne osiągnięcia starożytnych Fenicjan 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje cywilizacyjną rolę Hetytów - za pomocą mapy przedstawia zmiany granic Izraela, Persji - wyjaśnia znaczenie kolonizacji fenickiej - wyjaśnia 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje główne etapy losów narodu żydowskiego - ukazuje rolę wielkich przywódców: Abrahama, Mojżesza, Salomona - w porządku chronologicznym 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie ukazuje losy narodu żydowskiego w starożytności - wyjaśnia rolę religii żydowskiej dla dziejów ludzkości - porównuje cechy religii

	<p>wykształcenie alfabetu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Współczesne dziedzictwo starożytnego Izraela 			<p>znaczenie powstania alfabetu</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje specyfikę imperium perskiego 	<p>opisuje rozwój imperium perskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę Cyrusa Wielkiego, Dariusza Wielkiego 	<p>ludów starożytnego Bliskiego Wschodu</p> <ul style="list-style-type: none"> - porównuje i ocenia ustroje społeczno-polityczne starożytnych cywilizacji
7. Cywilizacje Indii i Chin	<ul style="list-style-type: none"> • Cywilizacja Indusu i Żółtej Rzeki • Źródła wielkich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu • Osiągnięcia cywilizacji Dalekiego Wschodu i Indii 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie rejon Indusu i Żółtej Rzeki - rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin - rozróżnia główne dalekowschodnie religie i systemy etyczne 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie osiągnięć cywilizacji Indii i Chin - wyjaśnia główne zasady dalekowschodnich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje główne etapy dziejów starożytnych Indii i Chin - opisuje cechy ustrojowe i społeczne państw Dalekiego Wschodu 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje współczesne dziedzictwo starożytnych cywilizacji Indii i Chin - porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu - porównuje systemy prawne i etyczne cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu
Rozdział II. Dzieje starożytnej Grecji						
1. Początki cywilizacji greckiej	<ul style="list-style-type: none"> • Wpływ warunków geograficznych na powstanie cywilizacji antycznej Grecji • Powstanie i upadek 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie teren Grecji - wyjaśnia wpływ ukształtowania naturalnego Grecji na dzieje Hellady 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje warunki naturalne Grecji - wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji - prawidłowo stosuje 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje i porównuje główne osiągnięcia cywilizacji minojskiej i mykeńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje główne etapy dziejów cywilizacji minojskiej i mykeńskiej - wyjaśnia pojęcia: 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje warunki naturalne starożytnego Wschodu i Grecji - wskazuje współczesne

	<p>kultury minojskiej i mykeńskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osiągnięcia kultury minojskiej i mykeńskiej • Kształtowanie się alfabetu greckiego i inne rodzaje pisma stosowane na ziemiach greckich w starożytności 	<p>- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Hellada, Hellenowie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje pismo greckie - rozpoznaje pałac w Knossos 	<p>pojęcia: <i>cywilizacja minojska, cywilizacja mykeńska, „wieki ciemne”</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia główne cechy cywilizacji minojskiej i mykeńskiej 		<p><i>wojna trojańska, „wieki ciemne”</i></p>	<p>dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji</p>
2. Greckie <i>poleis</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Charakterystyka <i>poleis</i> greckich • Obszar starożytnego świata greckiego • Kulturowe, obyczajowe i polityczne elementy wspólnoty Greków w starożytności • Wielka Kolonizacja i jej znaczenie 	<p>- prawidłowo stosuje pojęcie <i>polis</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia główne cechy systemu <i>polis</i> 	<p>- wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji</p> <ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Wielka Kolonizacja, kolonia, metropolia</i> - wskazuje na mapie rejony kolonizacji greckiej 	<p>- opisuje proces i wyjaśnia znaczenie Wielkiej Kolonizacji</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje struktury społeczne <i>polis</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje kolonizację fenicką z kolonizacją grecką - wyjaśnia znaczenie rewolucji hoplickiej - wyjaśnia rolę religii, języka i sportu jako czynników integrujących Hellenów 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie <i>polis</i> dla dziejów cywilizacji europejskiej - wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji
3. Antyczna Sparta	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie i rozwój Sparty • Ustrój Sparty • Organizacja społeczeństwa Sparty • Wychowanie i życie Spartan 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie Spartę - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia, wychowanie spartańskie</i> - wymienia główne organy władzy w Sparcie 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia główne cechy ustrojowe Sparty - opisuje strukturę społeczną Sparty - prawidłowo stosuje pojęcie <i>helota</i> - wymienia etapy życia spartiaty 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w Sparcie - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>efor, geruzja, zgromadzenie ludowe</i> - opisuje i wyjaśnia znaczenie wychowania spartańskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje w porządku chronologicznym dzieje starożytnej Sparty - wyjaśnia rolę Likurga 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia ustrój polityczny i społeczny Sparty

				- wyjaśnia sytuację prawną kobiet w Sparcie		
2. Ateńska demokracja	<ul style="list-style-type: none"> • Pierwotny ustrój Aten • Społeczeństwo ateńskie • Zarys wielkich reform wprowadzających demokrację • Charakterystyka demokracji ateńskiej • Osiągnięcia i dziedzictwo starożytnych Aten 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie Ateny - prawidłowo umiejscawia w czasie Peryklesa - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>demokracja, oligarchia, obywatel</i> - wymienia główne organy władzy w demokratycznych Atenach 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia główne cechy ustrojowe demokratycznych Aten - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ostracyzm, demagog, tyran</i> - opisuje strukturę społeczną Aten - rozpoznaje plan antycznych Aten 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenie ludowe, Rada Pięciuset, sąd ludowy, strateg</i> - wyjaśnia sytuację prawną kobiet w Atenach 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje w porządku chronologicznym główne etapy przemian ustrojowych w Atenach - wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Drakona, Solona, Pizystrata, Klejstenesa, Peryklesa 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje i ocenia ustroje Aten i Sparty - wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji ateńskiej - w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia demokrację ateńską - w szerokim aspekcie opisuje i ocenia działalność Peryklesa
4. Wojny grecko-perskie	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspansja imperium perskiego na Bliskim Wschodzie • Przebieg działań zbrojnych podczas wojen perskich • Rozwiązania militarne Greków • Odniesienia do zmagania grecko-perskich w kulturze współczesnej 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie Persję - umiejscawia w czasie wojny perskie - rozpoznaje i opisuje hoplitę greckiego - wskazuje odniesienia do dziejów starożytnej Grecji w kulturze współczesnej 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>hoplita, falanga, triera, bieg maratoński</i> - wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen persko-greckich (Maraton, Termopile, Salamina, Plateje, Mykale) 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy przedstawia ekspansję perską - wyjaśnia genezę wojen perskich - wyjaśnia przyczyny sukcesu Greków - wymienia skutki wojen grecko-perskich 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojen grecko-perskich - wyjaśnia znaczenie wielkich wodzów: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojen grecko-perskich dla losów Europy
5. Potęga i upadek antycznej Grecji	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspansja Aten po zwycięstwie nad Persją • Wojna peloponeska • Wpływy greckie w 	<ul style="list-style-type: none"> - umiejscawia w czasie wojnę peloponeską - wskazuje na mapie Ateny, Spartę i Teby 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcie <i>hegemonia</i> - podaje przyczyny i skutki wojny peloponeskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy opisuje wojnę peloponeską - lokalizuje w czasie i przestrzeni 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Związku Morskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojny peloponeskiej dla dziejów Hellady

	<p>antycznym świecie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skutki rywalizacji w świecie greckim po zakończeniu wojen perskich 	<p>– rozpoznaje ateński Akropol</p>	<p>– wymienia główne etapy wojny peloponeskiej</p>	<p>bitwę pod Leuktrami</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie wielkich polityków: Peryklesa, Kimona</p>	
6. Świat duchowy starożytnych Greków	<ul style="list-style-type: none"> • Religia grecka • Narodziny filozofii greckiej • Homer i literatura grecka • Teatr w Grecji • Igrzyska olimpijskie w starożytnej Grecji i współcześnie • Początki dziejopisarstwa • Znaczenie kultury greckiej dla świata starożytnego 	<p>– rozpoznaje głównych bogów greckich</p> <p>– podaje cechy religii greckiej</p> <p>– rozpoznaje najważniejsze dzieła kultury starożytnej Grecji – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>filozofia, dramat, igrzyska olimpijskie</i></p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura helleńska, wyrocznia delficka, gimnazjon</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Homera</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturowe Greków</p>	<p>– wyjaśnia rolę: Sokratesa, Platona, Arystotelesa</p> <p>– opisuje główne cechy dramatu greckiego (tragedii, komedii)</p> <p>– opisuje i wyjaśnia rolę igrzysk olimpijskich w Grecji</p>	<p>– opisuje główne cechy jońskiej filozofii przyrody i poglądy sofistów</p> <p>– wyjaśnia rolę: Talesa z Miletu, Demokryta z Abdery</p>	<p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji</p>
8. Sztuka i nauka antycznej Hellady	<ul style="list-style-type: none"> • Kanony piękna i architektura grecka w późniejszych epokach • Rzeźba i malarstwo wazowe • Matematyka i fizyka • Archimedes i wynalazki techniczne Greków • Osiągnięcia naukowe starożytnych Greków współcześnie 	<p>– rozpoznaje najważniejsze dzieła sztuki i nauki starożytnej Grecji</p> <p>– rozpoznaje świątynie grecką i wymienia jej cechy</p>	<p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia sztuki i nauki antycznych Greków</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>historiografia</i></p>	<p>– opisuje główne porządki architektoniczne w starożytnej Grecji</p> <p>– wyjaśnia rolę Archimedesza</p>	<p>– wyjaśnia rolę wielkich naukowców: Pitagorasa, Hipokratesa, Herodota, Tukidydesa</p>	<p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji</p>
9. Podboje Aleksandra	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie imperium macedońskiego • Przebieg podbojów Aleksandra 	<p>– lokalizuje na mapie Macedonie i Persję</p> <p>– lokalizuje w czasie panowanie</p>	<p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy z czasów Aleksandra</p>	<p>– wyjaśnia rolę Filipa II dla dziejów Macedonii</p> <p>– za pomocą mapy</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-</p>

Wielkiego	<p>Macedońskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> Znaczenie podbojów macedońskich dla kultury greckiej Postać Aleksandra Macedońskiego i jego rola w dziejach ludzkości 	<p>Aleksandra Macedońskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje hoplitę macedońskiego wymienia główne osiągnięcia Aleksandra Macedońskiego 	<p>Wielkiego (Granikos, Issos, Gaugamela)</p> <ul style="list-style-type: none"> prawidłowo stosuje pojęcie <i>epoka hellenistyczna</i> 	<p>przedstawia ekspansję Aleksandra Macedońskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny sukcesów armii macedońskiej wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego 	<p>Filipa II i Aleksandra Macedońskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii Aleksandra Wielkiego 	<p>społecznym i kulturowym przedstawia i ocenia działalność Aleksandra Macedońskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia ponadczasowe znaczenie podbojów Aleksandra Macedońskiego
10. Świat hellenistyczny	<ul style="list-style-type: none"> Podział imperium Aleksandra Macedońskiego Świat śródziemnomorski pod dominacją macedońską Państwa hellenistyczne Kultura hellenistyczna 	<ul style="list-style-type: none"> lokalizuje na mapie imperium Aleksandra Macedońskiego i państwa powstałe po rozpadzie imperium lokalizuje w czasie śmierć Aleksandra Wielkiego rozpoznaje starożytną Aleksandrię 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo stosuje pojęcie <i>kultura hellenistyczna</i> wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne epoki hellenistycznej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia główne cechy kultury hellenistycznej wyjaśnia główne założenia epikureizmu, stoicyzmu i cynizmu wyjaśnia cechy religii w czasach hellenistycznych 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje w porządku chronologicznym rozpad imperium Aleksandra Wielkiego wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii hellenistycznych 	<ul style="list-style-type: none"> w szerokim aspekcie wyjaśnia ponadczasowe znaczenie epoki hellenistycznej
Rozdział III. Antyczny Rzym						
1. Starożytna Italia i początki Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> Ludy starożytnej Italii Osiągnięcia cywilizacyjne Etrusków Powstanie Rzymu - mit i rzeczywistość Rzym królewski 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Italię, Rzym lokalizuje w czasie powstanie Rzymu prawidłowo stosuje pojęcie <i>monarchia</i> 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje warunki naturalne Italii wskazuje na mapie tereny zamieszkiwane przez Etrusków wyjaśnia pojęcia: <i>monarchia, patrycjusze, plebejusze</i> opisuje strukturę społeczną Rzymu w okresie monarchii 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje główne cechy cywilizacji etruskiej opisuje legendę o powstaniu Rzymu wyjaśnia rolę Romulusa 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie wyjaśnia rolę Serwiusza Tuliusza 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje warunki naturalne Grecji i Italii wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie
2.	<ul style="list-style-type: none"> Społeczeństwo 	<ul style="list-style-type: none"> lokalizuje w czasie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje skład i 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje w 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia w

Republika rzymska	<p>republiki rzymskiej i źródła napięć społecznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Walka o prawa plebejuszy • Powstanie republiki i zasady jej funkcjonowania • Najważniejsze urzędy republiki rzymskiej 	<p>powstanie republiki</p> <p>- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia, republika, obywatel</i></p>	<p><i>monarchia, republika</i></p> <p>- wyjaśnia główne cechy ustrojowe republikańskiego Rzymu</p> <p>- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konsul, dyktator, patrycjusze, plebejusze</i></p> <p>- opisuje strukturę społeczną Rzymu</p> <p>- rozpoznaje plan antycznego Rzymu</p>	<p>zasady funkcjonowania głównych organów władzy w republikańskim Rzymie</p> <p>- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenia ludowe, senat, trybun ludowy, pretor, cenzor</i></p>	<p>porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>- wymienia najważniejszych bogów i wyjaśnia założenia ich mitologii</p>	<p>szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>- porównuje i ocenia ustrój republikańskiego Rzymu z innymi ustrojami antyku</p> <p>- wyjaśnia podobieństwa i różnice w rozumieniu pojęć <i>obywatel</i> i <i>obywatelstwo</i> w starożytnej Grecji oraz Rzymie</p>
3. Podboje Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja armii rzymskiej • Podboje Rzymu w Italii • Wojny punickie • Postacie wybitnych wodzów i ich wpływ na dzieje starożytne • Podbój świata śródziemnomorskiego • Powstanie Imperium Rzymskiego 	<p>- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>legion, imperium</i></p> <p>- rozpoznaje i opisuje rzymskiego legionistę</p>	<p>- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>sprzymierzeńcy, kolonie rzymskie, prowincja, triumf</i></p> <p>- opisuje strukturę legionu rzymskiego</p> <p>- wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen punickich (Kanny, Zama)</p>	<p>- za pomocą mapy przedstawia ekspansję rzymską</p> <p>- wyjaśnia genezę wojen punickich</p> <p>- wyjaśnia przyczyny sukcesów Rzymian</p> <p>- wymienia skutki podbojów rzymskich</p>	<p>- opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów rzymskich</p> <p>- wyjaśnia rolę wielkich wodzów: Pyrrusa, Hannibala, Scypiona Afrykańskiego</p>	<p>- w szerokim aspekcie wyjaśnia skutki podbojów rzymskich dla Rzymu i całego basenu śródziemnomorskiego</p>
4. Zmiany społeczne w republice rzymskiej	<ul style="list-style-type: none"> • Grupy społeczne w społeczeństwie rzymskim i zmiany ich składu na przestrzeni dziejów • Wpływ podbojów na 	<p>- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika, obywatel, niewolnictwo, gladiator</i></p>	<p>- wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej</p> <p>- prawidłowo stosuje pojęcie <i>proletariusze</i></p>	<p>- opisuje położenie różnych grup niewolników w Rzymie</p> <p>- opisuje powstanie Spartakusa i jego</p>	<p>- opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian społecznych w Rzymie</p>	<p>- w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie</p>

	<p>sytuację społeczną Rzymu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niewolnictwo w starożytnym Rzymie: znaczenie w gospodarce i życiu społecznym, różny status niewolników • Powstanie Spartakusa - przebieg i skutki 		- lokalizuje w czasie powstanie Spartakusa	skutki	- wyjaśnia rolę braci Grakchów, Spartakusa	
5. Upadek republiki rzymskiej	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys polityczny i społeczny republiki rzymskiej • Stronnictwa polityczne w Rzymie i ich walka o przywództwo • Rywalizacja wodzów o władzę w Rzymie i triumwirat • Podboje i wojny domowe w I w. p.n.e. • II triumwirat - upadek republiki rzymskiej 	- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika, triumwirat</i>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej - wymienia skutki reformy wojskowej Mariusza - lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie ustrojowe reformy wojskowej Mariusza - wyjaśnia pojęcia: <i>popularzy, optymaci, I triumwirat, idy marcowe, II triumwirat</i> - wymienia i lokalizuje w czasie główne bitwy okresu wojny domowej w Rzymie (Farsalos, Filippi, Akcjum) 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian ustrojowych w Rzymie - wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Sulli, Krassusa, Pompejusza, Marka Antoniusza, Kleopatry VII 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie - w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia działalność Juliusza Cezara oraz Oktawiana Augusta
6. Początki cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Oktawian August i okoliczności powstania cesarstwa • Reformy państwa rzymskiego • Ustrój pryncypatu • <i>Pax Romana</i> i nowe zasady 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cesarstwo, Imperium Rzymskie, romanizacja, dynastia</i> - wskazuje na mapie Imperium Rzymskie w okresie wczesnego cesarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Oktawiana Augusta - wyjaśnia pojęcia: <i>pryncypat, „komedia republiki”, kult cesarza</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa - wyjaśnia pojęcie <i>pax Romana</i> - opisuje 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny zahamowania ekspansji rzymskiej - wyjaśnia rolę polityków: Tyberiusza, Kaliguli, Klaudiusza, Nerona 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego

	<p>funkcjonowania imperium</p> <ul style="list-style-type: none"> Rządy dynastii julijsko-klaudyjskiej 			<p>przemiany ustrojowe, militarne i społeczne w okresie wczesnego cesarstwa</p>	<p>- opisuje przemiany religii rzymskiej w okresie wczesnego cesarstwa</p>	
<p>7. Od pryncypatu do dominatu</p>	<ul style="list-style-type: none"> Wojny i rozszerzanie imperium w I w. n.e. Rola limesu jako granicy imperium Kontakty Rzymian z kulturami spoza granic imperium (w tym szlak bursztynowy) Problemy związane z zarządzaniem rozległym imperium Zmiany ustroju i sposobu sprawowania władzy w antycznym Rzymie - wprowadzenie dominatu i tetrarchii 	<p>- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cesarstwo, Imperium Rzymskie, romanizacja, urbanizacja, dynastia</i></p> <p>- wskazuje na mapie Imperium Rzymskie w okresie późnego cesarstwa</p>	<p>- wyjaśnia pojęcia: <i>limes, dominat, tetrarchia, szlak bursztynowy</i></p> <p>- lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia cesarza Dioklecjana</p>	<p>- za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa</p> <p>- opisuje przemiany ustrojowe, militarne i społeczne w okresie cesarstwa</p> <p>- wyjaśnia rolę Trajana</p>	<p>- wyjaśnia główne założenia ustrojowe dominatu</p> <p>- wyjaśnia pojęcie <i>diaspora żydowska</i></p>	<p>- w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego</p> <p>- wyjaśnia, jak w dziejach Rzymu zmieniało się rozumienie pojęcia <i>obywatel</i></p>
<p>8. Kultura antycznego Rzymu</p>	<ul style="list-style-type: none"> Powstanie prawa rzymskiego i jego znaczenie w dziejach Europy Architektura i budownictwo rzymskie Rozwój sieci szlaków komunikacyjnych imperium 	<p>- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>prawo rzymskie, łacina</i></p> <p>- rozpoznaje główne dzieła architektury starożytnego Rzymu</p>	<p>- wymienia cechy prawa rzymskiego</p> <p>- wymienia cechy sztuki i architektury rzymskiej</p> <p>- wyjaśnia pojęcia: <i>Panteon, Koloseum, akwedukt</i></p>	<p>- wyjaśnia ponadczasowe znaczenie prawa rzymskiego</p> <p>- wyjaśnia zjawisko hellenizacji kultury rzymskiej</p>	<p>- przedstawia działalność Polibiusza, Tacyty, Cyserona, Seneki, Owidiusza, Wergiliusza, Horacego</p> <p>- opisuje cechy filozofii rzymskiej</p>	<p>- wyjaśnia znaczenie kultury rzymskiej dla dziejów Imperium Rzymskiego</p> <p>- wskazuje dziedzictwo kultury rzymskiej</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Kultura i sztuka antycznego Rzymu • Literatura i poezja rzymska • Rzymskie osiągnięcia techniczne i architektoniczne w kulturze europejskiej 					
9. Religia rzymska i chrześcijaństwo	<ul style="list-style-type: none"> • Religia rzymska, przyswajanie wpływów obcych wierzeń podczas podbojów oraz rola religii dla państwa • Początki chrześcijaństwa i jego związki z judaizmem • Powstanie kościoła i charakterystyka wspólnot wczesnochrześcijańskich • Prześladowania chrześcijan – skala zjawiska i jego przyczyny • Wzrost popularności, legalizacja i uznanie chrześcijaństwa za religię państwową • Pierwsze herezje i rozłamy w chrześcijaństwie 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje główne cechy religii rzymskiej - rozpoznaje głównych bogów rzymskich - prawidłowo stosuje pojęcie <i>chrześcijaństwo</i> - umiejscawia w czasie narodziny chrześcijaństwa - rozpoznaje symbole chrześcijaństwa 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia główne cechy chrześcijaństwa - wymienia etapy powstania religii chrześcijańskiej - wyjaśnia symbole chrześcijaństwa - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Mesjasz, męczennicy, herezja, bazylika</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcia: <i>kulty wschodnie, sobory</i> - wyjaśnia genezę powstania chrześcijaństwa - za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się chrześcijaństwa - przedstawia działalność św. Piotra i św. Pawła 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje w porządku chronologicznym ewolucję pozycji chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim - wyjaśnia przyczyny sukcesu chrześcijaństwa 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania chrześcijaństwa dla dziejów Rzymu i świata
10.	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny kryzysu 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia główne 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje

Upadek cesarstwa rzymskiego	<p>wewnętrznego imperium</p> <ul style="list-style-type: none"> • Relacje imperium z plemionami barbarzyńskimi • Zmiany społeczne w Rzymie • Podział cesarstwa na zachodnio- i wschodniorzymskie • Walki wewnętrzne o władzę nad imperium • Wędrówki ludów i najazd Hunów 	<p>umiejscawia w czasie rozpad Imperium Rzymskiego</p> <p>umiejscawia w czasie upadek imperium zachodniorzymskiego</p> <p>- wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego</p>	<p>pojęcie <i>barbarzyńcy</i></p> <p>- wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>wielka wędrówka ludów</i></p> <p>- wymienia przyczyny najazdów Germanów na Imperium Rzymskie</p> <p>- przedstawia znaczenie postaci Teodozjusza Wielkiego</p>	<p>zewnętrzne i wewnętrzne przyczyny kryzysu Imperium Rzymskiego</p> <p>- wyjaśnia pojęcia: <i>kolon, Hunowie</i></p> <p>- przedstawia znaczenie postaci Romulusa Augustulusa</p> <p>- za pomocą mapy opisuje etapy upadku imperium zachodniorzymskiego</p>	<p>założenia ustrojowe dominatu</p> <p>- wyjaśnia znaczenie postaci: Dioklecjana, Konstantyna Wielkiego, Attyli</p> <p>- w porządku chronologicznym opisuje proces upadku imperium zachodniorzymskiego</p>	<p>formy ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>- w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym wyjaśnia przyczyny kryzysu i upadku Imperium Rzymskiego</p>
Rozdział IV. Początki średniowiecza						
1. Cesarstwo bizantyjskie	<ul style="list-style-type: none"> • Położenie geograficzne Bizancjum • Osiągnięcia Bizantyjczyków: kodyfikacja praw, architektura • Działalność i osiągnięcia Justyniana • Ustrój polityczny i gospodarka cesarstwa bizantyjskiego • Zmiana znaczenia politycznego na przestrzeni dziejów • Znaczenie Bizancjum dla zachowania osiągnięć cywilizacji 	<p>- prawidłowo stosuje pojęcie <i>Bizancjum</i></p> <p>- prawidłowo umiejscawia w czasie i przestrzeni imperium Justyniana Wielkiego</p> <p>- rozpoznaje główne dzieła kultury cesarstwa bizantyjskiego</p>	<p>- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>państwo autokratyczne, państwo teokratyczne, Kodeks Justyniana</i></p> <p>- wymienia cechy sztuki bizantyjskiej</p> <p>- wymienia najważniejsze dokonania Justyniana Wielkiego</p> <p>- rozpoznaje plan Konstantynopola</p>	<p>- opisuje ustrój polityczny Bizancjum</p> <p>- wyjaśnia znaczenie panowania Justyniana Wielkiego</p> <p>- za pomocą mapy przedstawia ekspansję Bizancjum za czasów Justyniana Wielkiego</p>	<p>- opisuje w porządku chronologicznym dzieje imperium bizantyjskiego</p> <p>- wyjaśnia pojęcie <i>ikonoklazm</i></p> <p>- wyjaśnia rolę Teodory</p>	<p>- w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym przedstawia znaczenie Bizancjum dla dziejów Europy</p>

2. Świt narodów europejskich	<p>antycznej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Plemiona germańskie we wczesnośredniowiecznej Europie • Organizacja monarchii barbarzyńskich • Chrystianizacja plemion barbarzyńskich – znaczenie arianizmu • Znaczenie chrześcijaństwa w budowie Europy, rola duchowieństwa i nowych zakonów 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, chrystianizacja, zakon benedyktynów</i></p>	<p>– opisuje cechy ustrojowe państw germańskich</p> <p>– wymienia i wskazuje na mapie państwa germańskie</p> <p>– wymienia skutki działania zakonu benedyktynów</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wiec, drużyna, reguła zakonna, arianizm, skryptorium</i></p>	<p>– za pomocą mapy opisuje proces powstania i upadku państw germańskich</p> <p>– wyjaśnia przyczyny powstania zakonu benedyktynów</p>	<p>– wyjaśnia rolę Teodoryka Wielkiego, św. Benedykta</p> <p>– wyjaśnia pojęcie <i>świt Europy</i></p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Europy</p>
3. Narodziny i podboje islamu	<ul style="list-style-type: none"> • Arabia przed Mahometem • Okoliczności powstania islamu • Zasady islamu i jego cechy charakterystyczne • Podboje islamu i powstanie kalifatu • Polityka Arabów wobec podbitej ludności • Powstanie podziałów w islamie • Osiągnięcia kulturalne i naukowe Arabów • Znaczenie islamu dla rozwoju cywilizacji 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Arabowie, islam, muzułmanie, Beduini</i></p> <p>– prawidłowo umieszcza w czasie i przestrzeni powstanie islamu</p> <p>– rozpoznaje główne cechy kultury islamskiej</p>	<p>– wymienia główne założenia religii islamskiej</p> <p>– wymienia etapy rozwoju religii islamskiej</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Mahomet, Allah, Koran, meczet</i></p>	<p>– wyjaśnia genezę powstania islamu</p> <p>– wyjaśnia rolę Mekki dla ludów arabskich</p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się islamu</p> <p>– przedstawia działalność Mahometa</p> <p>– ocenia postawę Arabów wobec ludności podbitej</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>szariat, dżihad, sunnici, szyici</i></p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym rozwój imperium arabskiego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu islamu</p> <p>– wyjaśnia pojęcie <i>kalifat</i></p> <p>– wyjaśnia przyczyny rozpadu imperium islamskiego</p> <p>– wymienia osiągnięcia cywilizacyjne Arabów</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania islamu dla cywilizacji łaćńskiej i bizantyjskiej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie Arabów dla dziejów cywilizacji ludzkiej</p>

	europejskiej					
4. Państwo Franków	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost znaczenia Franków i powstanie ich królestwa Organizacja monarchii Franków w okresie rządów Merowingów Okoliczności odsunięcia od władzy Merowingów przez Karolingów Rządy pierwszych Karolingów Utworzenie Państwa Kościelnego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, Frankowie, chrystianizacja</i> – lokuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Franków – lokuje w czasie i przestrzeni powstanie Państwa Kościelnego 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje cechy ustrojowe państwa Franków – prawidłowo stosuje pojęcie <i>monarchia patrymonialna</i> – wymienia cechy armii Franków 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje proces powstania państwa Franków – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>prawo salickie, Merowingowie, Karolingowie, majordom</i> – lokalizuje w czasie bitwę pod Poitiers i wyjaśnia jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę Chlodwiga, Karola Młota i Pepina Krótkiego – opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwoju państwa Franków 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania państwa Franków
5. Imperium Karola Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> Podboje Karola Wielkiego i odnowienie cesarstwa w Europie Znaczenie renesansu karolińskiego i osiągnięcia kulturalne Franków Dziedzictwo Imperium Rzymskiego w kulturze Franków Rozwój prawa i administracji państwowej za rządów Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – lokuje w czasie i przestrzeni imperium Karola Wielkiego – prawidłowo stosuje pojęcie <i>cesarz</i> – wymienia główne osiągnięcia Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje cechy ustrojowe państwa Franków w czasach Karolingów – wymienia osiągnięcia kulturowe w czasach Karola Wielkiego – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>marchia, hrabstwo, siedem sztuk wyzwolonych, minuskuła karolińska</i> – wymienia cechy armii Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>uniwersalizm karoliński, renesans karoliński</i> – wyjaśnia rolę Karola Wielkiego dla dziejów państwa Franków – za pomocą mapy opisuje rozwój państwa Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwoju państwa Franków w czasach Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie panowania Karola Wielkiego dla dziejów Europy
6. Rozpad imperium	<ul style="list-style-type: none"> Kryzys imperium Karolingów 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni traktat 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>uniwersalizm</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje cechy ustrojowe I Rzeszy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny rozpadu 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim zakresie wyjaśnia

Karolingów	<ul style="list-style-type: none"> Znaczenie traktatu z Verdun dla przyszłego podziału Europy Zachodniej Kształtowanie się Francji i Niemiec Rzesza Niemiecka pod rządami Ottonów Próby stworzenia europejskiej monarchii uniwersalistycznej przez Ottona III 	z Verdun - lokalizuje w czasie i przestrzeni imperium Ottonów	<i>cesarski, I Rzesza</i> - za pomocą mapy opisuje proces rozpadu imperium Karolingów	- za pomocą mapy opisuje rozwój I Rzeszy - wyjaśnia rolę Ottona I i Ottona III dla dziejów Europy	imperium Karolingów - wyjaśnia znaczenie traktatu z Verdun - wyjaśnia rolę Konrada I, Henryka I, Ottona II	znaczenie imperium Ottonów dla Europy - porównuje idee uniwersalne Karolingów i Ottonów
7. Pierwsze państwa Słowian	<ul style="list-style-type: none"> Teorie naukowe dotyczące pochodzenia Słowian Podział Słowian, organizacja społeczności słowiańskiej Państwo Samona i państwo wielkomorawskie Misja Cyryla i Metodego i jej znaczenie Początki państwowości czeskiej i ruskiej 	- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Prasłowianie, Słowianie, początki państwowości</i> - prawidłowo wskazuje na mapie tereny pierwszych państw słowiańskich	- za pomocą mapy wskazuje tereny Słowian wschodnich, zachodnich i południowych - opisuje cechy kultury Słowian i ich wierzeń	- za pomocą mapy opisuje proces powstawania pierwszych państw słowiańskich - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Awarowie, Protobułgarzy, rolnictwo żarowe, trybut, Przemysłidzi, Rurykowicze</i>	- wyjaśnia teorie naukowe dotyczące pochodzenia Słowian - wyjaśnia problem rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Słowian - wyjaśnia rolę: Samona, Cyryla i Metodego, Włodzimierza Wielkiego	- w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich
8. Kształtowanie się feudalizmu	<ul style="list-style-type: none"> Zmiany gospodarcze i społeczne we wczesnym średniowieczu Zasady funkcjonowania i 	- prawidłowo stosuje pojęcie <i>stan społeczny</i> - opisuje elementy drabiny feudalnej - rozpoznaje rycerza i opisuje jego	- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>system lenny, wasal, senior, herb</i> - wymienia rodzaje renty feudalnej - charakteryzuje życie codzienne rycerzy i	- wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>gospodarka naturalna, gospodarka towarowo-pięniężna,</i>	- opisuje główne zasady społeczeństwa stanowego	- w szerokim zakresie wyjaśnia cechy społeczeństwa feudalnego

	<p>najważniejsze cechy systemu feudalnego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Drabina feudalna i role poszczególnych grup społecznych • Rycerstwo, jego znaczenie, symbolika i obyczaje 	uzbrojenie	chłopów	<p><i>feudalizm, immunitet, suzeren</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia cechy kultury rycerskiej - wyjaśnia specyfikę systemu lennego w Anglii 		
9. Najazdy normañskie i węgierskie	<ul style="list-style-type: none"> • Skandynawia we wczesnym średniowieczu • Przyczyny najazdów normañskich • Działalność wikingów • Najazdy węgierskie na Europę • Podboje Normanów • Ukształtowanie się państwa węgierskiego • Rejony Europy objęte najazdami normañskimi 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Normanowie, wikingowie, Węgrzy</i> - prawidłowo wskazuje na mapie tereny Skandynawii, obszary najazdów normañskich i węgierskich 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy wskazuje tereny ludów germańskich żyjących w Skandynawii - wymienia przyczyny ekspansji Normanów i Węgrów - rozpoznaje pismo runiczne - lokalizuje w czasie powstanie królestwa angielskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy opisuje wyprawy normañskie - opisuje cechy kultury i wierzeń Normanów - lokalizuje w czasie bitwę na Lechowym Polu i wyjaśnia jej znaczenie - lokalizuje w czasie bitwę pod Hastings i wyjaśnia jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę: Wilhelma Zdobywcy, Arpada, Stefana Wielkiego - wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów wczesnośredniowiecznej Europy 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania Anglii i Węgier - ocenia skutki ekspansji Normanów
Rozdział V. Polska pierwszych Piastów						
1. Pradzieje ziem polskich	<ul style="list-style-type: none"> • Kultury archeologiczne na ziemiach polskich • Historia osady w Biskupinie • Pojawienie się Słowian na ziemiach polskich i ich organizacja społeczna • Plemiona słowiańskie na 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura łużycka, Biskupin</i> - wskazuje na mapie pierwsze ośrodki plemion polskich - rozpoznaje gród w Biskupinie 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ród, plemię, drużyna, opole, kultura archeologiczna, Wiślanie, Polanie</i> - opisuje rolę bursztynowego szlaku 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje cechy kultury łużyckiej - opisuje cechy ustroju politycznego i społeczno-ekonomicznego pierwszych plemion polskich - wyjaśnia pojęcia: <i>gospodarka żarowa,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje losy ziem polskich w prehistorii i starożytności - wyjaśnia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie przedstawia losy ziem polskich w starożytności i wczesnym średniowieczu

	ziemiach polskich • Pierwsze państwa Słowian na ziemiach polskich			<i>gospodarka przemienno-odłogowa</i>		
2. Początki państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Początki ekspansji terytorialnej Polan • Legendarni przodkowie Mieszka I • Przyczyny, okoliczności i znaczenie chrystianizacji Polski w obrządku łacińskim • Zmagania zbrojne Mieszka I z sąsiadami 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Polan - prawidłowo stosuje pojęcie <i>Piastowie</i> - lokalizuje w czasie chrzest Polski 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia osiągnięcia Mieszka I - wymienia przyczyny chrystianizacji Polski - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>drużyna, gród, Wieleci</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę Mieszka I i Dobrawy - za pomocą mapy przedstawia proces rozwoju państwa pierwszych Piastów - wyjaśnia znaczenie dendrochronologii - umiejscawia w czasie bitwę pod Cedynią i wyjaśnia jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę chrystianizacji dla dziejów Polski - opisuje i ocenia politykę zagraniczną Mieszka I - wyjaśnia pojęcie <i>Dagome iudex</i> - wyjaśnia znaczenie postaci: Wichmana, biskupa Jordana, Galla Anonima, Thietmara 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim zakresie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa pierwszych Piastów
3. Panowanie Bolesława Chrobrego	<ul style="list-style-type: none"> • Misja św. Wojciecha w Prusach i zjazd gnieźnieński • Podboje Bolesława Chrobrego • Początki organizacji kościelnej na ziemiach polskich • Polityka zagraniczna Bolesława Chrobrego • koronacja Bolesława Chrobrego i jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie zjazd gnieźnieński i koronację Bolesława Chrobrego - wskazuje na mapie państwo Bolesława Chrobrego - wymienia główne osiągnięcia Bolesława Chrobrego - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>król, koronacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie postaci św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego - wymienia skutki zjazdu gnieźnieńskiego - wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>relikwia, święty, trybut, arcybiskupstwo, biskupstwo, Drzwi Gnieźnieńskie, Szczerbiec</i> - lokalizuje w czasie wojnę Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy opisuje zmiany granic Polski w czasach pierwszych Piastów - wymienia przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią Kijowską 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje i ocenia politykę Bolesława Chrobrego - wyjaśnia znaczenie postaci: Ottona III, Henryka II 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie wyjaśnia dzieje Polski w czasach Bolesława Chrobrego - zestawia wydarzenia z dziejów Polski i Europy
4. Kryzys i odbudowa	<ul style="list-style-type: none"> • Zewnętrzne i wewnętrzne skutki 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>tendencje</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - umiejscawia w czasie koronację 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy wskazuje zmiany 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia wewnętrzne i 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie wyjaśnia

państwa Piastów	<p>polityki podbojów i szybkiej chrystianizacji państwa polskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Czynniki decentralizacyjne w państwie piastowskim • Utrata znaczenia monarchii piastowskiej • Odbudowa państwowości za Kazimierza Odnowiciela • Panowanie Bolesława Śmiałego i jego polityka zagraniczna • Państwo polskie wobec konfliktu cesarstwa z papieżem • Konflikt króla z biskupem – wypędzenie władcy 	<p><i>centralistyczne, tendencje decentralistyczne</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie państwo pierwszych Piastów - wymienia główne osiągnięcia Kazimierza Odnowiciela - umiejscawia w czasie koronację Bolesława Śmiałego - wymienia główne osiągnięcia Bolesława Śmiałego 	<p>Mieszka II</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny klęski Mieszka II - wymienia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego - wyjaśnia znaczenie postaci św. Stanisława - prawidłowo stosuje pojęcie <i>powstanie ludowe</i> 	<p>terytorialne Polski w XI–XII w.</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie postaci: Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela 	<p>zewnętrzne przyczyny kryzysu Polski pierwszych Piastów</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia okoliczności koronacji Bolesława Śmiałego - wyjaśnia problem konfliktu króla Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem - wyjaśnia znaczenie postaci: Bezpryma, Masława, Jarosława II, Brzetysława, Galla Anonima, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem 	<p>przyczyny i okoliczności kryzysu państwa pierwszych Piastów</p> <ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie przedstawia spór Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem
5. Polska na przełomie XI i XII wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Rządy Władysława Hermana i jego konflikty z synami • Polska w polityce międzynarodowej w XI w. • Walki pomiędzy Piastami o sukcesję na przykładzie konfliktu między Krzywoustym a Zbigniewem 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie panowania Bolesława Krzywoustego - wymienia główne osiągnięcia Bolesława Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie wojnę Krzywoustego z Niemcami - wskazuje zmiany terytorialne państwa polskiego w czasach Bolesława Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny wojny polsko-niemieckiej za panowania Bolesława Krzywoustego - za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną Bolesława Krzywoustego - wyjaśnia pojęcie 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia okoliczności walki o władzę za panowania Władysława Hermana - wyjaśnia znaczenie postaci: Sieciecha, Henryka V, Galla Anonima 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym ocenia postać Bolesława Krzywoustego

	<ul style="list-style-type: none"> Rządy Bolesława Krzywoustego – wojna z Niemcami oraz podbój Pomorza 			<i>palatyn</i>		
6. Monarchia pierwszych Piastów	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja monarchii piastowskiej Drużyna książęca i jej znaczenie dla państwa piastowskiego Spółceństwo państwa polskiego w czasach pierwszych Piastów Rola władcy i problemy związane z dziedziczeniem 	<ul style="list-style-type: none"> umiejscawia w czasie i przestrzeni państwo pierwszych Piastów prawidłowo stosuje pojęcia: <i>książę, król, rycerz</i> 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia patrymonialna, drużyna</i> wymienia cechy ustrojowe Polski pierwszych Piastów 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje strukturę społeczno-ekonomiczną Polski pierwszych Piastów wymienia cechy armii polskiej doby pierwszych Piastów wymienia obciążenia prawa książęcego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przemiany ustrojowe w czasach Polski pierwszych Piastów wyjaśnia okoliczności powstania warstwy rycerskiej w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia w szerokim aspekcie znaczenie państwa pierwszych Piastów dla dalszych dziejów Polski
Rozdział VI. Pełnia średniowiecza w Europie						
1. Konflikt cesarstwa z papieżem	<ul style="list-style-type: none"> Kryzys papieżstwa w X w. i ruchy odnowy Kościoła Wielka schizma wschodnia, jej przyczyny i skutki Spór papieżstwa z cesarstwem – przyczyny, przebieg i skutki Papieżstwo u szczytu potęgi politycznej Stronnictwa propapieskie i procesarskie w średniowiecznej Europie 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo stosuje pojęcia: <i>władza uniwersalna, prawosławie, katolicyzm</i> wymienia cele polityki Grzegorza VII 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: <i>wielka schizma wschodnia, spór o inwestyturę, ekskomunika, celibat</i> lokalizuje w czasie wielką schizmę wschodnią i spór o inwestyturę wskazuje na mapie obszary zdominowane przez prawosławie i obszary, na których przeważał katolicyzm wymienia różnice między katolicyzmem a prawosławiem 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: <i>feudalizacja Kościoła, symonia, nepotyzm, konklawe, reforma gregoriańska, obóz gregoriański, konkordat wormacki</i> wyjaśnia przyczyny i skutki sporu o inwestyturę wyjaśnia znaczenie postaci: Grzegorza VII, Henryka IV 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie reformy kluniackiej w porządku chronologicznym opisuje proces sporu o inwestyturę wyjaśnia znaczenie postaci Innocentego III 	<ul style="list-style-type: none"> w szerokim aspekcie ukazuje przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej w szerokim aspekcie wyjaśnia proces sporu o inwestyturę
2.	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> lokalizuje na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> za pomocą mapy 	<ul style="list-style-type: none"> w porządku 	<ul style="list-style-type: none"> w szerokim

Wyprawy krzyżowe	<p>ekonomiczne, polityczne, społeczne i religijne wypraw krzyżowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przebieg walk i najwybitniejsi wodzowie • Zakony rycerskie - okoliczności powstania i charakterystyka trzech najważniejszych zakonów • Negatywne i pozytywne skutki wypraw krzyżowych 	<p>Królestwo Jerozolimskie</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie okres krucjat - prawidłowo stosuje pojęcie <i>krucjata</i> 	<p>i skutki krucjat</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat 	<p>opisuje przebieg krucjat</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny początkowych sukcesów krzyżowców - opisuje losy zakonów rycerskich - wyjaśnia pojęcia: <i>wyprawa ludowa</i>, <i>handel lewantyński</i> - wyjaśnia znaczenie postaci Urbana II 	<p>chronologicznym opisuje przebieg krucjat</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie postaci: Fryderyka Barbarossy, Saladyna 	<p>aspekcie ukazuje rolę krucjat dla dziejów politycznych, gospodarczo-społecznych i kulturowych Europy</p>
3. Imperium mongolskie	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie państwa Mongołów • Przyczyny sukcesów armii mongolskiej • Podboje mongolskie w Azji • Najazdy Mongołów na Europę i ich skutki • Imperium mongolskie - jego zasięg, dzieje i znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie imperium mongolskie - prawidłowo stosuje pojęcie Mongołowie - rozpoznaje i opisuje wojownika mongolskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przyczyny i skutki podbojów mongolskich - wymienia skutki ataku Mongołów na ziemie polskie - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie postaci Czyngis-chana - wyjaśnia przyczyny sukcesów armii mongolskiej - za pomocą mapy opisuje proces ekspansji mongolskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - w porządku chronologicznym opisuje proces ekspansji mongolskiej - wyjaśnia znaczenie postaci Marca Polo 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania i rolę imperium mongolskiego dla dziejów Polski i świata
4. Narodziny monarchii stanowej	<ul style="list-style-type: none"> • Przemiany społeczne w średniowieczu • Ukształtowanie się stanów • Powstanie pierwszych reprezentacji 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia stanowa</i>, <i>stan</i> - wymienia stany w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcie <i>monarchia stanowa</i> - wymienia przykłady reprezentacji stanowych w poszczególnych państwach - lokalizuje w czasie 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia proces kształtowania się stanów społecznych - opisuje zasady monarchii stanowych w Anglii i we Francji 	<ul style="list-style-type: none"> - w porządku chronologicznym wyjaśnia proces powstawania monarchii stanowych w Anglii i we Francji - wyjaśnia rolę Jana 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie wyjaśnia proces przemian ustrojowych w średniowiecznej Europie

	<p>stanowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Początek monarchii stanowych w Europie (Anglia, Francja) 		<p>powstanie parlamentów w Anglii i we Francji</p>	<p>- wyjaśnia pojęcie <i>Wielka Karta Swobód</i></p>	<p>bez Ziemi, Filipa Pięknego</p>	
<p>5. Gospodarka średniowiecznej Europy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przemiany w średniowiecznym rolnictwie • Odrodzenie i rozwój ośrodków miejskich • Rola i charakterystyka handlu w średniowiecznej Europie • Handel śródziemnomorski i rola miast włoskich • Handel hanzeatycki • Powrót gospodarki pieniężnej i początki bankowości • Rola jarmarków 	<p>- rozpoznaje cechy gospodarki średniowiecznej</p> <p>- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>dwupółowka, trójpółowka, targi, jarmarki, bank</i></p>	<p>- wymienia przyczyny ożywienia gospodarczego w XI-XIII w.</p> <p>- wymienia zmiany wprowadzone w rolnictwie w okresie pełnego średniowiecza</p>	<p>- opisuje strukturę społeczno-gospodarczą Europy czasów krucjat</p> <p>- wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>gospodarka naturalna, gospodarka towarowo-pięniężna</i></p> <p>- wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich</p>	<p>- wyjaśnia przyczyny rozwoju handlu w średniowieczu</p> <p>- wyjaśnia przemiany sytuacji społeczno-ekonomicznej wsi w Europie doby krucjat</p>	<p>- w szerokim aspekcie wyjaśnia proces przemian gospodarczo-społecznych w Europie czasów krucjat</p>
<p>6. Wieś i miasto w średniowieczu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie i sytuacja chłopstwa w średniowieczu • Rozwój miast w średniowieczu • Rola i charakterystyka rzemiosła w średniowiecznej Europie • Struktura społeczna średniowiecznego miasta • Życie codzienne na wsi i w mieście w 	<p>- rozpoznaje cechy średniowiecznego miasta</p> <p>- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>trójpółowka, ratusz, cech</i></p>	<p>- wyjaśnia rolę cechów i gildii</p> <p>- wymienia najważniejsze miasta średniowiecznej Europy</p> <p>- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>patrycjat, pospólstwo, cech, gildia</i></p>	<p>- wyjaśnia okoliczności powstania gospodarki towarowo-pięniężnej</p> <p>- wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich</p> <p>- za pomocą schematów opisuje warunki codziennego życia</p>	<p>- wyjaśnia okoliczności powstania i cechy średniowiecznego mieszczaństwa</p> <p>- opisuje cechy ustrojów miast w średniowieczu</p>	<p>- w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym ukazuje przemiany w średniowiecznej Europie XI-XIII w.</p> <p>- w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania samorządów</p>

	średniowieczu			mieszkańców średniowiecznych miast i wsi		miejskich dla dziejów Europy
7. Kościół w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> • Duchowość klasztorna we wczesnym średniowieczu • Monastycyzm cysterski i jego znaczenie • Polityczno-społeczne znaczenie Kościoła i duchowieństwa w średniowiecznej Europie • Przemiany życia religijnego • Ruchy heretyckie – waldensi i albigensi (katarzy) • Zakony żebracze • Znaczenie religii w średniowieczu • Papiestwo od kryzysu do potęgi 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zakon, klasztor, herezja</i>	– wymienia cechy nowych zakonów (cystersów, dominikanów, franciszkanów) – wyjaśnia znaczenie religii w życiu średniowiecznych społeczeństw – prawidłowo stosuje pojęcie <i>ruchy monastyczne</i>	– wyjaśnia znaczenie powstania zakonów żebraczych – wyjaśnia założenia ideowe waldensów i albigensów – wyjaśnia znaczenie postaci: św. Franciszka, św. Dominika	– opisuje w porządku chronologicznym przemiany wprowadzane w Kościele katolickim w XI–XIII w. – wyjaśnia znaczenie postaci: św. Tomasza z Akwinu, Innocentego III	– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym wyjaśnia rolę Kościoła dla dziejów Europy
8. Kultura średniowiecznej Europy	<ul style="list-style-type: none"> • Kultura stanowa w średniowieczu jako wynik funkcjonowania społeczeństwa stanowego • Architektura romańska i gotycka • Literatura w średniowieczu • Filozofia średniowiecznej 	– rozróżnia budowle wzniesione w stylu romańskim i gotyckim – rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej	– za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>kultura uniwersalna</i> – wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej – wyjaśnia rolę	– wyjaśnia pojęcia: <i>Biblia pauperum, siedem sztuk wyzwolonych</i> – opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej – prawidłowo stosuje pojęcia architektoniczne typowe dla budowli średniowiecznych	– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza – wyjaśnia rolę uniwersytetów dla dziejów średniowiecznej Europy – wyjaśnia rolę miast dla rozwoju	– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Europy – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza

	<p>Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Malarstwo, rzeźba i inne sztuki plastyczne w średniowieczu • Uniwersytety i edukacja w średniowiecznej Europie 		<p>chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej</p>	<p>(np. portal, nawa, rozeta)</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia najważniejsze uniwersytety średniowieczne - opisuje system edukacyjny w średniowieczu 	<p>kultury średniowiecznej</p>	
Rozdział VII. Rozbicie dzielnicowe i odbudowa Królestwa Polskiego						
1. Rozbicie dzielnicowe	<ul style="list-style-type: none"> • Podział państwa piastowskiego w wyniku testamentu Krzywoustego • System senioratu - funkcjonowanie i upadek • Walki wewnętrzne pomiędzy książętami piastowskimi • Najazdy mongolskie 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie śmierć Bolesława Krzywoustego - rozpoznaje na mapie Polskę w czasach rozbicia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcia: <i>rozbicie dzielnicowe</i>, <i>testament Krzywoustego</i> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>seniorat</i>, <i>pryncypat</i> - wymienia przyczyny i skutki rozbicia dzielnicowego - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą - wymienia skutki najazdu Mongołów na Polskę 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces rozbicia dzielnicowego w Polsce - wyjaśnia znaczenie zjazdu w Łęczycy dla dziejów Polski 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje w porządku chronologicznym proces rozbicia dzielnicowego w Polsce - wyjaśnia znaczenie zjazdu w Gąsawie dla dziejów Polski - wyjaśnia znaczenie postaci: Władysława Wygnańca, Bolesława Kędzierzawego, Mieszka Starego, Kazimierza Sprawiedliwego, Leszka Białego, Henryka Brodatego, Henryka Pobożnego 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia w szerokim aspekcie przyczyny i proces rozbicia dzielnicowego w Polsce
2. Rozwój gospodarczy ziem polskich	<ul style="list-style-type: none"> • Ożywienie gospodarcze na ziemiach polskich • Osadnictwo na 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo lokuje w czasie okres rozbicia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia cechy lokowanych na prawie niemieckim wsi i miast 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje proces lokowania wsi i miast - prawidłowo 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie postaci Henryka Brodatego - wyjaśnia 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-

	<p>prawie niemieckim i na prawie polskim na ziemiach księstw piastowskich</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zmiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w okresie rozbicia dzielnicowego • Wzrost znaczenia rycerstwa – feudalizm na ziemiach polskich • Początki monarchii stanowej 	<p>– rozpoznaje i opisuje plan wsi i miasta lokowanego na prawie niemieckim</p>	<p>– wymienia zmiany ekonomiczno-społeczne na ziemiach polskich w dobie rozbicia dzielnicowego</p>	<p>stosuje pojęcia: <i>immunitet, zasadźca, sołtys, wójt, burmistrz, immunitet, łan, ratusz, wolnizna</i></p>	<p>przyczyny ożywienia gospodarczego na ziemiach polskich w XIII w.</p>	<p>społecznym oraz kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbicia dzielnicowego dla dziejów Polski</p>
<p>3. Sąsiedzi Polski w XII–XIII wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie Marchii Brandenburskiej • Plemiona Bałtów i ich najazdy na ziemie polskie • Sprowadzenie Krzyżaków nad Bałtyk • Państwo zakonu krzyżackiego w Prusach • Ruś w XII–XIII w. • Czechy w XIII w. 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie okres rozbicia dzielnicowego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Marchia Brandenburska, Krzyżacy, Tatarzy, Ruś</i></p> <p>– lokuje na mapie sąsiadów Polski w XII–XIII w.</p>	<p>– wymienia i wskazuje na mapie zewnętrzne zagrożenia dla ziem polskich</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni sprowadzenie Krzyżaków do Polski</p> <p>– wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci Konrada Mazowieckiego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Bałtowie</i></p> <p>– za pomocą mapy opisuje rozwój terytorialny państwa krzyżackiego</p>	<p>– wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Marchii Brandenburskiej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Albrechta Niedźwiedzia, Mendoga, Giedymina, Hermana von Salza</p> <p>– wyjaśnia przyczyny upadku znaczenia Rusi Kijowskiej</p> <p>– wyjaśnia powody rosnącej pozycji Czech w XII–XIII w.</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbicia dzielnicowego dla dziejów Polski</p>
<p>4. Próby zjednoczenia Królestwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Apogeum rozbicia dzielnicowego • Próby zjednoczenia ziem polskich w XII i XIII w. 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni rozbicie dzielnicowe w Polsce</p>	<p>– wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem</p>	<p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces</p>	<p>– w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny zjednoczenia ziem</p>

Polskiego	<p>XIII w.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rola Kościoła w próbach jednoczenia Polski • Próby zjednoczenia Polski na przełomie XIII i XIV w. – Przemysław II • Polska pod rządami Przemysławów 	<p>– wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich</p>	<p>polskich</p> <p>– wyjaśnia rolę Kościoła w próbach zjednoczenia ziem polskich</p>	<p>walki o zjednoczenie Polski</p> <p>– wyjaśnia rolę Przemysław II i Wacława II</p> <p>– lokuje w czasie panowanie Przemysławów II i Wacława II</p>	<p>polskich</p> <p>– ocenia rolę panowania Przemysławów w Polsce</p> <p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p>	<p>polskich</p> <p>– zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>
5. Odrodzenie Królestwa Polskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Przebieg walk o zjednoczenie Polski toczonych przez Władysława Łokietka • Polityka zagraniczna Łokietka – sojusz z Węgrami oraz konflikty z Krzyżakami, Brandenburgią i Luksemburgami • Straty terytorialne na rzecz sąsiadów • Znaczenie koronacji Władysława Łokietka 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie koronację Łokietka</p> <p>– wskazuje na mapie proces zmiany granic państwa Władysława Łokietka</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Władysława Łokietka</p>	<p>– wyjaśnia rolę postaci Władysława Łokietka</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami</p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Płowcami</p>	<p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski</p> <p>– wyjaśnia pojęcie <i>bunt wójta Alberta</i></p>	<p>– w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich</p> <p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Władysława Łokietka</p> <p>– zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>
6. Monarchia Kazimierza Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • Reformy prawne i administracyjne Kazimierza Wielkiego • Osiągnięcia gospodarcze i budowa pozycji politycznej Polski • Rozwój cywilizacyjny ziem 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego</p> <p>– rozpoznaje mapę Polski z czasów Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wymienia najważniejsze</p>	<p>– wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski w czasach panowania Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wymienia najważniejsze reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego</p> <p>– lokalizuje w czasie</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny rozwoju gospodarczego Polski w czasach</p>	<p>– w porządku chronologicznym opisuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia zmiany ustrojowe w państwie Kazimierza</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego</p> <p>– zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i</p>

	<p>polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> Nabytki terytorialne Polski za Kazimierza Wielkiego Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego Problemy z dziedzictwem tronu 	osiągnięcia Kazimierza Wielkiego	powstanie Akademii Krakowskiej	Kazimierza Wielkiego <ul style="list-style-type: none"> opisuje stosunek Kazimierza Wielkiego do diaspory żydowskiej wyjaśnia problem z dziedzictwem tronu 	Wielkiego <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski 	Europy
Rozdział VIII. Polska i Europa u schyłku średniowiecza						
1. Unie z Węgrami i Litwą	<ul style="list-style-type: none"> Unia polsko-węgierska i rządy Andegawenów w Polsce Wzrost znaczenia szlachty na przełomie XIV i XV w. Litwa przed unią z Polską Początki unii polsko-litewskiej, kształtowanie się zasad współistnienia Rządy Władysława Jagiełły i jego polityka dynastyczna Wielokulturowość państwa Jagiellonów, w tym na ziemiach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo lokuje w czasie unię w Krewie rozpoznaje na mapie monarchię Jagiellonów prawidłowo stosuje pojęcie <i>unia personalna</i> wymienia założenia przywileju koszyckiego wymienia założenia unii w Krewie 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny i skutki przywileju w Koszycach lokalizuje w czasie przywilej w Koszycach oraz unię w Krewie wymienia przyczyny i skutki unii krewskiej prawidłowo stosuje pojęcie <i>przywilej generalny</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny przejścia władzy w Polsce przez Andegawenów wyjaśnia polityczne i gospodarczo-społeczne skutki przywileju koszyckiego wyjaśnia rolę postaci: Ludwika Andegaweńskiego, Jadwigi, Władysława Jagiełły, Witolda lokuje w czasie unię w Horodle wymienia przyczyny i skutki unii horodelskiej 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje w porządku chronologicznym dzieje unii polsko-litewskiej porównuje założenia unii krewskiej i horodelskiej ocenia znaczenie unii krewskiej dla dziejów Polski wyjaśnia problem następstwa tronu po Jagiellach wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski wyjaśnia pojęcie <i>przywilej jedlneński</i> 	<ul style="list-style-type: none"> w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju w Koszycach dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy
2. Wojny z zakonem krzyżacki	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego Przebieg bitwy 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni bitwę 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Żmudź - wymienia przyczyny wojny z 	<ul style="list-style-type: none"> za pomocą mapy opisuje przebieg Wielkiej Wojny z 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje w porządku chronologicznym 	<ul style="list-style-type: none"> w szerokim aspekcie ukazuje dalekosiężne

m	<p>grunwaldzkiej i jej znaczenie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienia I pokoju toruńskiego • Konflikt polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji • Wojny polsko-krzyżackie w latach 20. i 30. XV w. 	<p>grunwaldzką</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia skutki bitwy grunwaldzkiej 	<p>zakonem</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokuje w czasie i wymienia skutki I pokoju toruńskiego - za pomocą schematu opisuje przebieg bitwy grunwaldzkiej 	<p>zakonem</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę postaci: Władysława Jagiełły, Ulricha von Jungingena 	<p>przebieg konfliktów z Krzyżakami za panowania Władysława Jagiełły</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski - wyjaśnia znaczenie postaci Pawła Włodkowica 	<p>skutki zwycięstwa grunwaldzkiego dla dziejów Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> - zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy
3. Europa Zachodnia w XIV-XV wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Zjednoczenie Francji i wybuch wojny stuletniej • Przebieg konfliktu angielsko-francuskiego w XIV-XV w. • Monarchia burgundzka • Cesarstwo w XIII-XIV w. • Wojny szwajcarskie i spadek znaczenia rycerstwa • Przebieg rekonkwisty w Hiszpanii 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni wojnę stuletnią - wymienia przyczyny i skutki wojny stuletniej - prawidłowo stosuje pojęcie <i>Cesarstwo</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo lokuje Burgundię i Szwajcarię na mapie - wymienia przyczyny kryzysu Cesarstwa w XIII-XIV w. - prawidłowo stosuje pojęcie <i>rekonkwista</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny i skutki wojny stuletniej - wyjaśnia rolę Joanny d'Arc - wyjaśnia przyczyny spadku znaczenia rycerstwa - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wielkie bezkrólewie, Złota bulla</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojny stuletniej - wyjaśnia znaczenie monarchii burgundzkiej - wyjaśnia okoliczności powstania Szwajcarii 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie wyjaśnia przebieg i znaczenie wojny stuletniej dla dziejów Europy
4. Kryzys schyłku średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys gospodarczy i epidemia dżumy • Powstania chłopskie w Anglii i we Francji • Niewola awiniońska papieży • Spory o istotę Kościoła i ruchy reformatorskie 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przyczyny kryzysu Kościoła w XIV-XV w. - prawidłowo stosuje pojęcie <i>czarna śmierć</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przyczyny i skutki czarnej śmierci - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>niewola awiniońska, wielka schizma zachodnia, sobór w Konstancji</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę czarnej śmierci dla dziejów Europy - wyjaśnia przyczyny i skutki powstań chłopskich w Anglii i we Francji - lokalizuje w czasie sobór w Konstancji 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia cechy niewoli awiniońskiej - wyjaśnia pojęcia: <i>kurializm, koncyliaryzm, nowa pobożność</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny kryzysu w Kościele katolickim

<p>5. Europa Środkowa i Wschodnia w XV wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Czechy pod panowaniem Luksemburgów • Powstanie husytyzmu i wojny husyckie • Podboje imperium osmańskiego na Bałkanach • Węgry w XV w. • Ruś w walce o wyzwolenie spod zwierzchnictwa Mongołów 	<p>- prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni upadek Konstantynopola</p> <p>- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>husyci</i>, <i>Turcy osmańscy</i></p>	<p>- wymienia przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego</p> <p>- wymienia główne założenia ideologii husyckiej</p>	<p>- wyjaśnia przyczyny ekspansji Osmanów i za pomocą mapy ją opisuje</p> <p>- wyjaśnia rolę Jana Husa</p>	<p>- opisuje przebieg i skutki wojen husyckich</p> <p>- wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji osmańskiej</p> <p>- wyjaśnia przebieg procesu wyjścia ziem ruskich spod zwierzchnictwa Mongołów</p>	<p>- w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym wyjaśnia przebieg i znaczenie wojen husyckich</p> <p>- w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania imperium osmańskiego</p>
<p>6. Panowanie Kazimierza Jagiellończyka</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Panowanie i śmierć Władysława Warneńczyka • Bezkrólewie i objęcie rządów przez Kazimierza Jagiellończyka • Przyczyny wojny trzynastoletniej • Przebieg walk podczas wojny trzynastoletniej • Zmiany w sztuce wojennej w XV w. • Skutki wojny trzynastoletniej • Polityka dynastyczna Kazimierza Jagiellończyka 	<p>- prawidłowo lokuje w czasie wojnę trzynastoletnią</p> <p>- wskazuje zmiany terytorialne będące skutkiem wojny trzynastoletniej</p>	<p>- lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Warną</p> <p>- wymienia przyczyny wojny trzynastoletniej</p> <p>- wymienia skutki II pokoju toruńskiego</p> <p>- lokuje w czasie przywilej cerekwicko-nieszawski i wymienia jego postanowienia</p>	<p>- wyjaśnia przyczyny i skutki bitwy pod Warną</p> <p>- wyjaśnia pojęcia: <i>Związek Pruski</i>, <i>akt inkorporacji</i></p> <p>- za pomocą mapy opisuje przebieg wojny trzynastoletniej</p> <p>- wyjaśnia znaczenie postaci Kazimierza Jagiellończyka</p> <p>- prawidłowo stosuje pojęcie <i>polityka dynastyczna</i></p>	<p>- wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p> <p>- wyjaśnia przyczyny sukcesu Polski w wojnie trzynastoletniej</p> <p>- za pomocą mapy i drzewa genealogicznego przedstawia politykę dynastyczną Kazimierza Jagiellończyka</p> <p>- wyjaśnia rolę Zbigniewa Oleśnickiego</p>	<p>- w szerokim aspekcie międzynarodowym wyjaśnia i ocenia wyprawę warneńską</p> <p>- w szerokim politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym aspekcie wyjaśnia skutki wojny trzynastoletniej dla dziejów Polski</p> <p>- w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju cerekwicko-nieszawskiego dla procesu kształtowania się demokracji</p>

7. Monarchia polska w XIV-XV wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiany w administracji polskiej • Rozwój monarchii stanowej • Przywileje szlacheckie charakterystyczne cechy polskiej monarchii stanowej 	<p>- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia stanowa, przywilej stanowy</i></p> <p>- rozpoznaje cechy polskiej monarchii stanowej</p>	<p>- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia elekcyjna, sejmik, rada królewska, senat</i></p> <p>- wymienia postanowienia najważniejszych przywilejów szlacheckich</p>	<p>- opisuje system administracji centralnej i samorządowej w Polsce</p> <p>- wyjaśnia powody wzrostu znaczenia szlachty</p> <p>- wyjaśnia przyczyny i skutki wydania najważniejszych przywilejów szlacheckich</p>	<p>- wyjaśnia pojęcie <i>Corona Regni Poloniae</i></p> <p>- w porządku chronologicznym wyjaśnia proces powstawania demokracji szlacheckiej</p>	szlacheckiej - w szerokim aspekcie wyjaśnia proces przemian ustrojowych w Polsce XIV-XV w.
8. Kultura polska w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> • Architektura średniowieczna w Polsce • Malarstwo i rzeźba średniowieczna w Polsce • Najważniejsze zabytki sztuki średniowiecznej na ziemiach polskich • Początki polskiego dziejopisarstwa • Edukacja i nauka na ziemiach polskich w średniowieczu • Rola Akademii Krakowskiej 	<p>- rozpoznaje style architektoniczne średniowiecza</p> <p>- rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej w Polsce</p>	<p>- za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki</p> <p>- wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej w Polsce</p> <p>- wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej w Polsce</p>	<p>- opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej w Polsce</p> <p>- opisuje system szkolnictwa w Polsce</p> <p>- wyjaśnia znaczenie postaci: Wita Stwosza, Galla Anonima, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem, Jana Długosza</p>	<p>- wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza w Polsce</p> <p>- opisuje dzieje Akademii Krakowskiej i wyjaśnia jej znaczenie</p>	- w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Polski - wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza w Polsce